

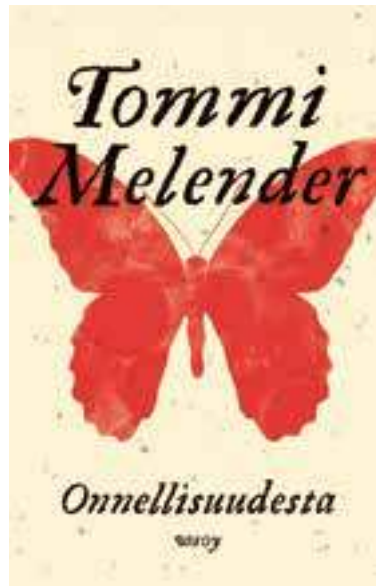
VELI-MATTI PYNTTÄRI

Onnellisuudesta maailmassa

Tommi Melender, *Onnellisuudesta*. WSOY, Helsinki 2016. 183 s.

Kirjalliset ryhmittelyt ovat tuoreeltaan lähes aina virheellisiä, riittämättömiä ja likinäköisiä. Usein niiden elinkaari on lyhyt, mutta joskus ne jäävät elämään kirjallisuushistorioissa tai lukijoiden mielissä. Erityisen mielelläni soisin unohduksen lankeavan kuitenkin mielikuvalle nuorista, vihasista, esseitä kirjoittavista miehistä, joka yhdistettiin kymmenisen vuotta sitten koettuun ”esseebuumiin”. Kustantajana Savukeidas teki tuolloin paljon työtä suomalaisen esseistiikan hyväksi, ja lähes kaikki kustantajalla tuolloin debytoineet esseistit, esimerkiksi Timo Hännikäinen, Antti Nylén ja Tommi Melender, olivat kyllä miehiä, mutta eivät enää erityisen nuoria. Enkä tiedä vihas-takaan: äänensävyt jyrkkenivät, paljon oli tempoilua ja huolta, mutta vihassaan Timo Hännikäinen oli yksin ja siihen hän on sittemmin myös hukkunut. *Vihan ja katkeruuden esseiden* kirjoittajalle, Antti Nylénille, vihan tunteesta löytyi kaiken kirjallisuuden käyttövoima, joka myöhemmin avasi tietä armoon ja anteeksiantoon. Myös Tommi Melender on useaan otteeseen kirjoittanut kaudestaan flaubertilaisena ihmisvihaajana, mutta silti viha ei koskaan ole hänen esseistin olemuksensa ytimessä. Hän kirjoittaa vihasta, mutta hänen esseensä eivät siitä kumpua. Ennemmin kyse on tyytymättömyydestä, hankaluudesta ja epämurkavuudesta tässä maailmassa, jonka olemme itsellemme tavaroilla, rahalla ja tekopyhyydellä hankkineet.

Kulttuurin hankaluus on läsnä myös alkuvuodesta julkaistussa Melenderin kolmannessa esseekoelmassa. Melender asettaa ta-

voitteekseen tutkailla, miten hänen ”käsityksensä onnellisuudesta ja hyvästä elämästä ovat muovautuneet ja miten niiden muovautumiseen on vaikuttanut maailma, jossa elämme.” Esseiden lajin parhaimpien montaignelaisten perinteiden mukaisesti kirjoittamisen tavoitteena Melenderille on siis kasvava itsetuntemus – henkilökohtainen totuus omasta onnellisuudesta – ja toive tällaisen omakohtaisuuden laajemmasta inhimillisestä vaikutuskentästä.

Kirjoittaessaan onnellisuudesta Melender erottautuu Suomeenkin viimeistään Jari Sarasvuon *Sisäisen sankarin* (1996) myötä rantautuneesta *self-help*-ajattelusta, jossa onnellisuus ymmärretään ennen kaikkea osana menestyksellistä elämää. Melender kirjoittaa tällaisesta varsin pragmaattisesta ja utilitaristisesta ajattelutavasta erityisen ”onnellisuusteollisuuden” aikaansaannoksena, jossa pohjoisamerikkalaiset bisnesoppaat kohtaavat

kalvinistisen eetoksen. Onnellisuus ymmärretään ajatusten sinnikkäänä vääntämisenä kohti positiivisuuden uria, ja tämän ansiosta ulkoisen ja sisäisen hyvinvoinnin luvataan myös lyöväen kättä.

Hyvää arvostelukykyä osoittaa, ettei Melender juurikaan retostelee esseissään tällaisen onnellisuuspuheen falskiudella. Yhtä lailla hän ymmärtää pysyä kaukana onnellisuusteollisuuden myyntipuheiden maailmasta: hän ei esitä keinoja onnellisuuden saavuttamiseksi vaan kertoo erilaisia näkökulmia siihen, mitä onnellisuudella voidaan ymmärtää. Tähän tarkoitukseen on hankala keksiä parempaa muotoa kuin essee, jonka olemukseen liittyy läheisesti erilaisten ajatusten kokeilu, niiden punninta ja arviointi.

Melender on jakanut kirjoitukset kolmeen osaan, ”Talous”, ”Kulttuuri” ja ”Urheilu”. Kaikki kokoelman kahdeksan esseettä harhailevat kauaskin onnellisuuden teemasta, mutta silti pitävät sitä eri tavoin näköpiirissään. Ensimmäisen osan ”Porvarillistunut onnellisuus” ja ”Raha ja vapaus” piirtävät raadollista kuvaa nykymaailmastamme, jossa markkinatalouden kärjistyneet muodot takovat kulttuuriseen takaraivoomme taukoamatta yhteyttä rahan, menestyksen ja onnen välillä.

Jo aikaisemmat esseekokoelmat *Kuka nauttii eniten* (2010) ja *Yhden hengen orgiat* (2013) osoittivat kirjallisuusseiden olevan Melenderin esseistiikan kovinta ydintä. Nyt kokoelman toiseen osioon kootuissa kirjallisuusseissä Melender käsittelee Flaubertin kynistä ihmisvihaa Camus’n humanismin rinnalla ja esseessä ”Lyyriset valot ja varjot” Tua Forsströmin runoja. Seuraavaan osioon eksynyt essee ”Ääriiviivoja miehen muotokuvaan” puolestaan

välittää lukijoille sellaisia tunnistamisen hetkiä erään Karl Oven matkasta nuorukaisesta mieheksi, joita kovin moni keski-ikäinen on Suomessakin viime vuosina Knausgårdin romaanisarjan äärellä tuntenut.

Erityisesti kirjallisuusseisseissä korostuu Melenderin tapa ammentaa esseiden käyttövoimaa avoimesti omasta henkilöhistoriastaan: teokset ovat läheisiä nuoruusvuosilta tai niillä on ollut jopa käännteentekevä merkitys esseistin käsityksessä elämästä ja maailmasta. Esimerkiksi Tua Forsströmin runojen merkitystä Melender kuvailee kirjoittamalla, kuinka ne tavoittavat hänessä muistoja ja koskettavat hänen sisäistä rytmiään. Kuvaavaa onkin, että Melender on kirjoittanut esseen juuri Forsströmistä eikä häneen suuremman esteettisen vaikutuksen tehneiden Haavikon ja Mannerin runoista. Henkilöhistoriaan kiinnittyvät tarinat tai anekdootit ovat tietenkin luomassa esseille välttämättöntä tunnetta autenttisuudesta, esseistin vilpittömyydestä ja avoimuudesta, mutta tätäkin enemmän ne välittävät käsitystä kirjallisuudesta lähtemättömästi maailmaan kiinnittyvänä toimintana. Melenderille kirjallisuus on keino tulla toimeen maailmassa, se antaa merkityksiä kokemuksille ja tekee ainakin joskus käsin kosketeltavaksi jotain aiemmin näkymätöntä.

Esseen lajityyppillinen henkilökohtaisuus, rajattu muoto ja aihevalintojen sentripetaalisuus tarkoittavat kuitenkin myös sitä, että lukija törmää Melenderin esseissä tutunoloiisiin lauseisiin. Kokoelman lukeminen yhtä soittoa kannesta kanteen ei välttämättä olekaan paras tapa lähestyä tekstejä, jotka väistämättäkin toistavat joitain samoja sanakänteitä, anekdootteja kirjallisuudesta ja huomioita maailmasta. Onneksi on muitakin vaihtoehtoja: lukea esseitä yksi kerrallaan harvakseltaan tai yhdistellä esseitä Melenderin aikaisempiin kokoelmiin. Kirjallisuusseiteitä limittäin erityisesti *Yhden hengen orgioiden* kanssa ja kapitalismikritiikkiä vaikka *Kuka nauttii eniten* -kokoelman uuslibe-

ralismin kyseenalaistamisen kanssa. Esheet ylittävät kokoelman rajat, luovat uusia yhteyksiä toisiin teksteihin ja siten niitä varmasti tulisi lukea.

Tarkkanäköisten kirjallisuusseiden ohella jonkinlaiseksi Tommi Melenderin esseiden vakioaiheeksi on muodostunut urheilu, tarkemmin sanoen jääkiekko ja jalkapallo. Ensimmäisessä esseekokoelmassaan Melender kirjoitti jääkiekosta, mutta nyt hän lähestyy ruohokenttien kuninkuuslajeja esseessä ”Onni jalkapallokatsomossa”. Itse pelin sijasta Melender kuitenkin korostaa lajin yhteisöllistä luonnetta ja sen myötä hetkittäin leimahtavaa onnellisuuden tunnetta. Jalkapallo yhdistää ihmisiä ja avaa tuntemattomien välille odottamattomia yhteyksiä, kuten Melender elävästi todistaa eräästä myöhäisillan taksimat-

kasta Helsingin keskustasta kotiinsa Vantaalle. Ehkä tämä totuus pitää paikkansa muutenkin, ehkä onnellisuus piilee toisten kanssa jaettavissa onnellisuuden kokemuksissa?

Kokoelman päättävässä esseessä ”Melankolian puolustus” Melender ei aseta melankoliaa ja onnellisuutta toistensa vastakohtiksi. Onnellisuus merkitsee hänelle pikemminkin sen tunnustamista, että elämään kuuluu myös hirveyksiä, surumielisyyttä ja kaipuuta jonnekin pois. Sillä jos ajattelisimme onnellisuutta ihmisen pimeän puolen torjumisena, niin viimeistään tällöin onni jäisi tässä maailmassa illuusioksi, kasvoille ripustetuksi tyhjäksi hymyksi. Tai kuten Melender päättää hienon kokoelmansa: ”Rakastan elämää, valoineen ja varjoineen, aivan liikaa että haluaisin olla pelkästään onnellinen.”

**Lukkarin penkiltä
Tylypahkaan**

Vanhan kirjallisuuden päivät
Sastamalassa 1.–2.7.2016

www.vanhankirjallisuudenpaivat.com
www.facebook.com/vanhankirjallisuudenpaivat